

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze bakalářské práce

**Význam a působení antimonopolního úřadu se
zaměřením na monopol**

Sona Ghazaryan

© 2015 ČZU v Praze

Význam a působení antimonopolního úřadu v ČR se zaměřením na monopol

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá významem a působením antimonopolního úřadu v ČR. Pro lepší pochopení vybrané problematiky je nejdříve v teoretické části popsána nedokonalá tržní struktura jako taková a její dílčí typy: monopolistická konkurence, oligopol a samozřejmě monopol, na který je práce zaměřena. U monopolu jsou popsány podmínky vzniku, cenová strategie a formy zneužití tržní ceny a dominantního postavení. Dále jsou v práci uvedeny nástroje antimonopolní politiky pro kontrolu a regulaci monopolu, jako jsou například cenová regulace, regulace monopolu pomocí zvýšení daní, ekonomická regulace a jiné. V práci jsou také uvedeny a popsány antimonopolní zákony, které platí na území České republiky a samozřejmě charakteristika, poslání a kompetence Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, který působí v oblasti hospodářské soutěže v ČR.

V teoretické části práce jsou charakterizovány také zakázané a kartelové dohody, kterým je věnována praktická část. V praktické části je rozebrána činnost Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže v roce 2013, jsou zde uvedeny významné případy z oblasti veřejných zakázek, hospodářské soutěže, významné tržní síly, zneužití dominantního postavení atd.

Klíčová slova: Nedokonalá konkurence, monopol, soutěž, zneužití, dominance, hospodářská soutěž, antimonopolní politika, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, zakázaná dohoda, kartel.

Cíl práce a metodika

Cíl

Cílem této práce je představení antimonopolní politiky jako takové, ale i představení antimonopolní politiky v České Republice v podání Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS). Dílčím cílem je představení nedokonalé konkurence se zaměřením na monopol, jakožto nejškodlivější tržní strukturu. Dále je proveden rozbor metod a nástrojů antimonopolní politiky, pomocí nichž se provádí regulace a kontrola protisoutěžních jednání. Praktická část práce má za cíl představit některé důležité případy, se kterými se setkal Úřad pro ochranu hospodářské soutěže v posledních letech. Jsou uvedeny především případy z oblasti veřejných zakázek, zneužití tržní síly a dominantního postavení. V této práci chci dále poukázat na to, jaký význam má pro tuzemský trh činnost antimonopolního úřadu a jaké jsou jeho hlavní přínosy na poli konkurenčního prostředí na volném trhu.

Metodika

Informace pro zpracování bakalářské práce budou čerpány z odborné literatury českých a zahraničních autorů a dalších textů z ověřených zdrojů. Informace o Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a o vybraných případech, budou čerpány hlavně z internetových stránek Úřadu www.uohs.cz, z brožur a propagačních materiálů, jako jsou výroční zprávy a informační listy. V práci budou představeny a analyzovány hlavní rysy nedokonalé konkurence a jejich negativní dopady. Co například přinášejí nedokonalé tržní struktury, především monopol. Dále budou probrány základní nástroje antimonopolní politiky a Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, pomocí kterých se ÚOHS snaží zajistit dokonalé soutěžní podmínky pro všechny účastníky trhu.

Teze

Nedokonalá konkurence má nepříznivý vliv na hospodářskou politiku, poškozují nejenom ekonomiku daného státu, ale i spotřebitele. Monopol, který je jednou ze tří tržních struktur v rámci nedokonalé konkurence, má největší tržní sílu a je zároveň nejškodlivější pro hospodářskou politiku. Konkurence pro hospodářskou politiku je velmi důležitým nástrojem jak dosáhnout ekonomického růstu, a monopol zabraňuje existenci konkurence, má dominantní postavení na trhu a tržní sílu, kterou má, zneužívá. Proto antimonopolní politika, tedy Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, který působí v této oblasti v ČR, se snaží zajistit podmínky pro zdravou konkurenci.

Antimonopolní politika má za cíl zabezpečit co nelepší podmínky pro fungování tržního mechanismu a pro splnění tohoto cíle reguluje a kontroluje protisoutěžní jednání firem pomocí různých metod. Patří mezi ně především cenová regulace, ekonomická regulace anebo regulace monopolů pomocí zvýšení daní. Tomuto účelu slouží i různé zákony, které fungují jako legislativní základ pro antimonopolní politiku. V ČR má působnost jak české soutěžní právo (zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže), tak i komunitární soutěžní právo, tedy právo Evropského společenství.

Na hospodářskou soutěž mají negativní vliv zakázané dohody a kartely a jejich odhalování patří mezi hlavní priority ÚOHS. Především tzv. „tvrdé kartely“ patří do nejhorších a nejškodlivějších dohod a mají zvlášť nepříznivý vliv na hospodářskou soutěž. Nebezpečnost kartelů pro hospodářskou soutěž spočívá především v ovlivnění podmínek na trhu jinak než poctivě odvedeným výkonem, což vede ke zkreslení soutěže, ať již jde o cenu, obchodní podmínky soutěžitelů či jejich počet. Některé typy dohod jsou však povolené. Jde především o dohody v oblasti výzkumu a vývoje.

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže se tedy snaží zajistit rovné podmínky pro všechny účastníky trhu, aniž by trh nějakým způsobem ovlivňoval nebo jinak zasahoval do jeho správného chodu. Objeví-li Úřad nějaké narušení hospodářské soutěže, narušitelům hospodářských pravidel uloží pokutu, která pro ně má mít výchovný charakter a má je odradit od podobného jednání v budoucnu. Pokuta může dosáhnout až do částky 10 %

celkového obratu za účetní období. Bohužel toto nefunguje vždy. Opakovaného narušení hospodářských pravidel se dopustili například společnosti Lékařská komora nebo ČESKÝ TELECOM, a.s. (dnes O2 Czech Republic a.s), které jsou uvedené v práci.

Úřad vykonává dozor nad tím, aby soutěžitelé nebo i orgány veřejné správy nenarušovaly hospodářskou soutěž. Zasahuje proti kartelovým dohodám a proti zneužívání dominantního postavení, dohlíží na zadávání veřejných zakázek a zasahuje proti dohodám typu „bid rigging“, které jsou obzvláště škodlivé při zadávání veřejných zakázek.

Úřad se nezabývá pouze ochranou hospodářské soutěže a odhalováním protisoutěžních jednání, ale vykazuje značnou činnost i po informační stránce. Každoročně vydává výroční zprávy, kde pravidelně vyhodnocuje svou činnost, dále vydává informační listy, tiskové zprávy a statistiky. Tím plní pro sebe prioritní požadavek transparentnosti – právo na informace.

Závěrem lze tedy říci, že Úřad pro ochranu hospodářské soutěže je instituce, která již řadu let pomáhá regulovat negativní jevy konkurenčního prostředí v České republice.

Z vybraných případů, které jsem ve své práci uvedla, je zřejmé, že ÚOHS v mnoha případech skutečně odhalil a sankcionalizoval subjekty, které se dopustili hrubého porušení zákonů o ochraně hospodářské soutěže či jiných legislativně – právních ustanovení vztahujících se k dané problematice. Z hlediska ekonomického rozvoje trhu, podpory inovačních procesů a spotřebitelského blahobytu tak zůstává ÚOHS i nadále jedním z nejdůležitějších nástrojů na pokrývání antitrustových jevů a je tedy nesporným přínosem pro trh jako celek.

Seznam použité literatury

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Mikroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7380-280-6

HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurs*. 2. akt. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, xvi, 592 s. ISBN 978-80-7179-862-0.

KINDL, Jiří. *Kartelové a distribuční dohody: teorie a praxe*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, xviii, 305 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-807-4001-369.

KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003, 275 s. ISBN 80-865-7204-8.

KOL, Pavol Vincúr a. *Hospodárska politika*. Bratislava: Sprint, 2001. ISBN 80-888-4867-9.

MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurs*. 8. aktualiz. vyd. Slaný: Melandrium, 2003, 275 s. ISBN 80-861-7538-3.

MALÝ, Josef. *Obchod nehmotnými statky: patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1995, xiii, 257 s. ISBN 80-717-9320-5.

PETR, Michal. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v ČR*. Vyd. 1. Praha: C. H., 2010, 607 p. ISBN 978-807-4003-073

SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1991, xl, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.

SLANÝ, Antonín. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, xiii, 375 s. ISBN 80-717-9738-3.

SOUKUPOVÁ, Jana, Bronislava HOŘEJŠÍ, Libuše MACÁKOVÁ a Jindřich SOUKUP. *Mikroekonomie*. 3.dopl. vyd. Praha: Management Press, 2002, 548 s. ISBN 80-726-1061-9.

RAUS, David a Andrea ORŠULOVÁ. *Kartelové dohody*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, xiv, 355 s. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-807-4000-164.

JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 366 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4385-1.